

Geachte Raad en College,

Mijn naam is Liselore Ammerlaan en ik ben maatschappelijk betrokken inwoner en ondernemer van Gooise Meren. Ik heb een achtergrond in de IT & consulting en digitale transformatie. De laatste jaren richt ik mij op vooral projecten die de gezondheid en fysieke verbinding van onze lokale gemeenschap bevorderen. Ik sta hier namens het bewoners platform EMV.

Aanleiding om vanavond in te spreken is ons visiedocument over gevolgen voor de gezonde leefomgeving en andere risico's als gevolg van electro magnetische straling die wij in december vorig jaar (2022) schreven op suggestie en als uitvloeisel van gesprekken met Wethouder Boudewijnse en het platform Samen, Sneller Duurzaam; u heeft deze ook allen als schriftelijke bijdrage (n) ontvangen.

Hierin stellen wij dat bij een steeds digitaal wordende samenleving het ook belangrijk is om gezamenlijk te kijken naar de negatieve gevolgen die deze 'mobiel gestuurde' samenleving met zich meebrengt zowel op fysiek gezondheid (straling) alsook mentaal niveau, op niveau van flora en fauna, duurzaamheid en onze privacy.

Wij hebben in ons bijgevoegde visiedocument een viertal deelgebieden genoemd waar dit de lokale omgevingsvisie en met name de 'gezonde leefomgeving' raakt en in dit betoog licht ik deze zienswijze nogmaals deels toe en geef ik onze interpretatie op het raadsvoorstel. Daarbij doen wij een aantal eerste voorstellen die kunnen helpen om deze negatieve gevolgen en risico's te helpen aanpakken. Kennisdeling en ook meer lokaal maatschappelijk debat hierover initiëren zal een eerste stap zijn wat mij betreft.

Voor alle verdere onderbouwingen verwijs ik u graag naar de bronnen en onderzoeken uit ons visiedocument.

Algemene beschouwing op het Raadsvoorstel

Wat mij opvalt aan het raadsvoorstel van de omgevingsvisie als ook het plan 'MER' (de Milieueffecten rapportage) is dat er alleen gesproken wordt over de **'fysieke'** leefomgeving. Dit terwijl er door de toename van de internetkoppeling van 'dingen en objecten' in die fysieke omgeving (het zogenaamde Internet der dingen) een directe onlosmakelijke verweving is ontstaan tussen de fysieke en digitale omgeving. De één beïnvloed of werkt door middel van de ander. Het mobiele 'data' communicatienetwerk' (zie plaatje hierboven) en de snelheid van nieuwe toepassingen op dat vlak hebben een heel grote impact op heel veel veranderingen *juist* in die fysieke omgeving.

We kunnen ons wel iets voorstellen over wat zelfrijdende auto's zouden gaan betekenen voor ons straatbeeld, of als drones hun intrede gaan doen in de landbouw of natuurbeheer, camera's nog breder ingezet gaan worden voor het monitoren van mobiliteit en 'veiligheid', gebouwen en het publieke domein nog 'smarter' worden (bijv. voor energie en Co2), zorg op afstand, volledige productie en distributieketens verbonden en aangestuurd worden door dit 'Internet der dingen'.

Daarnaast droeg de consument in de afgelopen twee à drie jaar al bij aan een verdubbeling van het aantal smart assesoires en huishoudelijke devices t.o.v. 2020 en die trend is nog steeds groeiende. Kortom zowel aan de consument als aan de zakelijke kant volgen de internet gestuurde oplossingen die, hoe wij werken, consumeren en leven, elkaar ongekend snel op. Data verzamelen in ongeveer elk proces dat hiermee gemoeid is, is de nieuwe norm geworden omdat dit als voordeel zoveel 'efficiëntie en inzicht geeft' en wij willen de wereld in toenemende mate onder controle hebben en voorspellen.

Maar steeds meer data verzamelen, verzenden, en opslaan zal zorgen dat alleen daardoor al 10% van onze totale energieverbruik in 2030 hieruit zal bestaan. De discrepantie is groot met het voornemen om juist 'bewuster en energiezuiniger te wonen en onze CO2 footprint per inwoner te willen verlagen. Echter bewustwording op dataverbruik is uiteraard geen verdienmodel, dat snap ik ook.

Een gezonde leefomgeving in Gooise Meren

Maar hier zit wel ons probleem want de datacommunicatie behoefte wordt continue aangewakkerd; meer data zorgt ervoor dat we moeten uitwijken naar meer *en* hogere millimeter frequentiebanden om deze data over te versturen. Hogere 'millimeter' frequentiebanden zijn inherent aan een korter bereik waarover de data verzonden kan worden en dit betekent dus dat er méér antennes en small-cells in het publieke domein nodig zijn waardoor wij in de komende jaren aan nog *meer* en nog *hogere* straling dan nu al het geval is, blootgesteld zullen worden.

U, ik, ...iedereen.

En hier hebben we dus de kip met de gouden eieren spagaat want zo'n gigantisch verdienmodel laat zich niet goed afwegen tegen een gezonde fysieke en mentale leefomgeving; er moeten natuurlijk geen mensen willens en wetens 'ziek' van kunnen worden. Hoe los je dat op?

Ik kan u verzekeren, Telekom providers zelf doen hier geen onderzoek naar; zij gebruiken onze overheid (EKZ en daaruit vloeiende instellingen) om zich te kunnen blijven baseren normen opgesteld in 1998, de zogenaamde ICNIRP blootstellingslimieten die, zoals het woord het al zegt een *blootstellingslimiet* is en om die reden geen 'veiligheidslimiet' predicaat heeft.

Wat is het effect hiervan op een gezonde leefomgeving?

Een kleine analogie om dit te duiden.

Waarom zit er een knop op uw mobiele telefoon die 'vliegtuigmodus' heet?

Dat komt omdat de hoogfrequente golven die gebruikt worden door uw mobiele devices en die continue aan het 'zenden en ontvangen zijn' verstoringen geven op het systeem van het vliegtuig waardoor de veiligheid in het geding is. De bedradingen en datacommunicatie (golven) zoals die in een vliegtuig moeten werken worden verstoord door deze electromagnetische velden.

Het is dus best gek dat we wél accepteren dat een machine met zijn bedrading last heeft van diverse verstoringen in het systeem door eventuele wireless datacommunicatie (en hf frequenties), maar voelen niet intuïtief aan dat een mens, die zoveel meer complex is in zijn/haar 'bedrading' en voor 70% uit water bestaat, nog wel meer gevoelig is en zelfs ernstige verstoringen kan ondervinden en defecten kan krijgen door straling, zeker nu deze zich in het 'microwave' spectrum gaat begeven o.a. door komst van 5G.

Hierbij moet u zich realiseren, dat de hoeveel straling die wij op dagelijkse basis 'binnenkrijgen' nergens wordt gemeten door een instituut. Het antennebureau doet wel zogeheten *voorlichtingsmetingen*, maar in Gooise meren is er wel geteld in de afgelopen 5 jaar één technische meting gedaan op 1-7-2021 in de Lange Heul. En zoals u hopelijk ook met mij eens bent; één meting, op een moment in de tijd en op één bepaalde plek kan moeilijk de basis zijn of iets wel of niet veilig is én of er zich geen schadelijke effecten voordoen bij langdurige blootstelling. Daarbij komt dat er nogal veel factoren continue veranderen die hierop van invloed zijn zoals 1) het aantal nieuwe frequenties dat wordt uitgerold, 2) de toename van het aantal wireless gestuurde devices en 3) hoeveelheid data per device en 4) hoe vaak per minuut dit gebeurt.

Want de eventueel biologische effecten meet het Antennebureau niet. Er zijn normen die deze effecten wél meenemen, de zogeheten SBM 2015 normen* (zie onder) alleen dit zijn veel strengere normen ontstaan en opgesteld door veldonderzoek te doen en te constateren bij welke stralingslimieten mensen welke klachten ontwikkelden. Dit komt bovenop de vele wetenschappelijke onderzoeken die dit al uitwezen. (zie ook ons visiedocument)

Door het ontbreken van juist dit gegeven in de door het antennebureau gehanteerde ICNIRP norm is ook de behoefte ontstaan om vanuit ons bewonersplatform EMV dit zelf inzichtelijk te maken (zie in dat kader ook onze resultaten in www.emfkaart.nl) Afhankelijk van waar je woont zijn er gelukkig ook nog wel wat 'stralingsarmere' gebieden te onderscheiden in Gooise Meren.

Maar dat er al gezondheidsklachten op slechts een fractie van de huidige toegestane hoeveelheid straling geconstateerd worden onderschrijft ook dorpsgenoot prof. Dr.ir. Haas (een bekende van de gemeente) en schrijver van het boek *Electrostress en Gezondheid*. Toen ik hem belde dat we bezig waren met een artikel n.a.v. ons eigen straling- meetproject dat we hebben opgetuigd om bovengenoemde reden, zei hij hierover in ons gesprek: 'Jullie zijn goed bezig en ook dat jullie je op de SBM 2015 norm baseren. *De schadelijke effecten van straling worden door de industrie en overheid al jarenlang gebagatelliseerd. Door bewustwording van deze schadelijkheid kunnen er dingen gaan veranderen' Het in kaart brengen van de stralingsbelasting is een eerste stap op weg naar het besef dat iets wat je niet ziet toch schadelijk voor de gezondheid kan zijn*'

Hoe nu verder?

Ik ben van mening dat als u het in het milieueffectenrapport (MERplan) hebt en over 'botsproeven doen t.a.v. ambities en beleidsvoornemens' dat ook een risico impactanalyse op zijn plaats is, die gaat meewegen wát de impact is van het continue uitbreiden van deze 'technologische 'datacommunicatie infrastructuur en, ...hoe groot die impact dan is.

Onze landelijke overheid heeft om politieke redenen, de keuze gemaakt om de allerhoogste ICNIRP norm te hanteren. (er zijn landen die dat niet doen) Dit staat volledig los van gezondheid en biologische gezondheidseffecten voor inwoners.

Zonder een goede monitoring en evaluatie van de risico's door gemeentes als laatste 'hoop', zijn inwoners overgeleverd aan de industrie waar het verleden (op andere gebieden) van heeft uitgewezen dat zij zichzelf niet kan reguleren vanwege het economisch en lineair denken.

En dan terug naar de lokale omgevingsvisie, want bent u het met mij eens dat als participatie en een gezonde leefomgeving belangrijk zijn dat ik als inwoner de kwaliteit van *mijn* /onze leefomgeving moet kunnen helpen 'mede-creëren' maar dan ook deels wel zelf *regie* hierover moet kunnen voeren?

Op dit moment is dit heel moeilijk want bij wie kunnen wij terecht als onze centrale overheid de ontwikkeling van onze fysieke leefomgeving grotendeels laat invullen en bepalen door lobby's uit de Digitale services,- en Telekom industrie? De realiteit is dat we die keuzes niet meer zelf kunnen maken, met alle gevolgen voor onze gezondheid en die van de natuur van dien.

Daarom heb ik in ieder geval een eerste verzoek. Ik zou u willen vragen om deze belangrijke 'wellicht' nieuwe invalshoek serieus te nemen. Ik zou van u een kritische blik willen vragen en nog even goed te kijken naar ons visiedocument en de adviezen die de Gezondheidsraad al in 2020 deed te weten:

1. Blootstelling monitoren voor, tijdens en na de uitrol van 5G; meer onderzoek doen; -
2. De 26 GHz-frequentieband niet voor 5G in gebruik nemen en -"omdat niet uitgesloten kan worden dat ook blootstelling onder de nieuwste ICNIRP-norm de potentie heeft de gezondheid te schaden"-
3. Voorzorg toepassen
4. Blootstellingen zo laag als redelijkerwijs mogelijk houden (Alara-principe)

Uw eigen gemeente geeft in de raadsmededeling van december 2019 op dit thema aan dat zij de adviezen van de Gezondheidsraad opvolgt; wij gaan hierover graag in gesprek met u hoe dit mogelijk verder in te vullen.

Ik sluit graag af met een aantal vragen en concrete voorstellen:

Mijn vragen:

1. 'Heeft de gemeente al eens in kaart gebracht welke gezond & privacy risico's gepaard gaan *met* en veroorzaakt worden *door* een steeds meer wireless gestuurde fysieke wereld?' bijv. op de vier deelgebieden zoals vermeld in ons aangeleverde visie document?
2. 'Heeft de M.E.R.commissie zelf ook voldoende technische en biologische expertise in huis om juist de effecten op gezondheidsrisico's, duurzaamheid, biodiversiteit – en de digitale veiligheid (privacy aspect) goed in te kunnen schatten?' Worden daar dan ook andere onafhankelijke onderzoeken en richtlijnen in meegenomen?
3. Is de gemeente in dit kader ook op de hoogte van de extra **small cells** die geplaatst zouden moeten worden in het publieke domein met de komst van 5G?'
4. Er zijn een aantal alg. 'rechten' zoals op gezondheid en op veiligheid. Hoe kan de gemeente hier invulling aan geven als zij alles wat tot nu toe gezegd en geschreven is hierin meeweegt.(incl. adviesstuk bewonersplatform EMV)

Wij stellen eventueel de volgende concrete oplossingen voor om milieu gezondheidsrisico's ten gevolge van straling te helpen beperken door oa:

1. Opstellen van een eigen (lokaal antennebeleid) waarbij 'uitzonderingen' waar antennes wel of niet geplaatst mogen worden in het antenneconvenant worden vastgelegd. - Hierbij wegende welke stralingsrisico's volgens de SBM – richtlijnen * mogelijk geacht worden. Dit om te komen tot een beleid waarbij i.i.g. kinderen in KDV's en scholen niet onnodig blootgesteld worden en ook zieken en ouderen beter beschermd kunnen worden.
2. Het zorgen voor een betere voorlichting en procedures voor inspraak van bewoners in besluitvormingsprocedures bij antenneplaatsing en een nauwere controle hierop bij zogeheten 'vergunningsvrije antennes.
3. Aandringen/afdwingen van het ALARA-principe bij Telecom providers die actief zijn in Gooise Meren en dit vastleggen in contracten.
4. Het inrichten van voldoende blijvend 'stralingsarme' (witte zones) voor mensen met gezondheidsklachten door straling.
5. Opnemen van 'straling' o.b.v. SBM – 2015 blootstellingsrichtlijnen als onderdeel van de benoemde: 'Milieu gezondheidsrisico factoren' en als onderdeel van een veilige 'fysieke leefomgeving. Ook voor risico's die nog niet volledig bekend zijn.
6. Monitoren van gezondheidsrisico's (bv middels huisartsen) nu de uitrol van 5G in gang is gezet. Dit kan door metingen te koppelen aan een eventueel meldpunt maar ook via huisartsen.
7. Pleiten bij Landelijke politiek voor betere wetgeving, beleidsruimte en lagere blootstellingslimieten d.m.v. het hanteren van het 'voorzorgsprincipe'.

*SBM 2015 normen. **Standard der Baubiologische Messtechnik**

- De bouwbiologie richt zich op het gezond bouwen en leven. De bouwbiologische meettechniek richt zich op de technische parameters op dat vlak. Ze zijn gebaseerd op vele duizenden huisonderzoekingen waarbij men relaties heeft kunnen leggen tussen lichamelijke klachten en de diverse soorten electro-magnetische velden. Hiervoor heeft men velden gesaneerd en eventuele veranderingen geobserveerd. Doordat het onderzoek grootschalig is uitgevoerd komt men tot waarden waar men zich goed bij voelt (welbevinden). Daarbij is de natuur de referentie.
- Ons bewonersplatform meetonderzoek (www.emfkaart.nl) is ook op deze bouwnormen gebaseerd.

